

MONITOR WARSZAWSKI.

z WARSZAWY DNIA 13 KWIETNIA 1824 ROKU WE WTOREK.

Dostrzeżenia meteorologiczne w Warszawie.

Dnia	Czas	Ciepłomierz R.		Barometr.		Wiatr.		Stan Nieba.
		Stopni ciepła	Stopni zimna	Cali	Linij	Północny	Północno-wschodni	
9	Zrana . . .	+3	-	6,8		Północny	Północno-wschodni	Słońce.
	Popołudniu .	+12	-	5,6		Północny	Północny	Słońce blade.
	Wieczorem .	+5	-	4,5		Północny	Północny	Chmury.
10	Zrana . . .	-1	-	3,7			Poludniowo-zachodni	Słońce.
	Popołudniu .	+7	-	4,1		Poludniowy	Poludniowo-zachodni	Niepewno
	Wieczorem .	0	-	4,2			Poludniowo-zachodni	Chmury.
11	Zrana . . .	-2	-	4,0			Poludniowo-zachodni	Słońce.
	Popołudniu .	+10	-	4,4		Wschodni	Poludniowo-wschodni	Słońce.
	Wieczorem .	+6	-	4,5		Poludniowy	Poludniowo-wschodni	Chmury.

WARSZAWA.

Kommissya Woiewództwa Mazowieckiego

Z tychże samych powodów jakie skłoniły Kommissyę Woiewódzką w dniu 25 Marca r. 1823 Nro 16069 do zabronienia osobom odwiedzającym Szpital Braci Miłosierdzia w dniu drugim Świąt Wielkanocnych wejścia do komorek, w których mocniej obłąkani są odosobnionemi— powtarza się takowe obwieszczenie i w roku bieżącym, z tém wyraźnym zastrzeżeniem, że sama tylko sala wspólna chorych będzie mogła być w tymże dniu odwiedzana.

w Warszawie dnia 7 Kwietnia 1824

Radca Stanu Prezes

Rembeliński.

Sekretarz Jlny

Filipecki.

—Monitor Paryzki donosi, że Pani Szymanowska w Sali Intendencji teatrów Królewskich dnia 4 Kwietnia da trzeci koncert wokalny i instrumentalny — a po nim wyjedzie do Londynu.

— Dnia 8 z. m. na seymiku Szlacheckim w Tomaszowie pod laską Marszałkowską JW Jeżewskiego obrany Posłem JW. Fran. Łukowski a Radcami Woiewódzkiemi WW. Władysław Ralikowski i Jan Pawłowski.

— Komedya dana onegdaj po raz pierwszy na Teatrze Narodowym, pod tytułem *Cudzoziemszczyzna*, napisana oryginalnie wierszem przez Alexandra Fredrę, bardzo dobrze została przyjęta. Jest to już czwarta oryginalna komedya tegoż Autora.

— Od dnia 4 b. m. zaczęła Wisła znówu przybierać, i odtąd ciągle wzrastała; wczoraj o 3 popołudniu było wody 9 stóp i 3 cale nad stan średni. Jest to już trzecie wezbranie w r. b.

z PETERSBURGA 13 (25) Marca

Z powodu rocznicy wstąpienia na tron Najjaśniejszego Cesarza ALEXANDRA odśpiewane zostało na dniu wczorajszym uroczyste TE DEUM na podziękowanie NAYWYŻSZEMU w kościele katedralnym Najświętszemu Panny Kazańskiej i w innych kościołach stolicy; wieczorem całe miasto było oświetlone.

—N. Pan zaszczyć raczył orderem S. Anny pierwszemu klasy Jenerałów Majorów Perskiego Dyrektora pierwszego korpusu kadetów, Markiewicza, Dyrektora drugiego korpusu kadetów, i Spafareiewa. Panowie zaś Wotkow Dyrektor kancelaryi Ministerstwa Sprawiedliwości, Aniczekow pierwszy członek wydziału dóbr patrimonialnych, i Juriew Prezes Są-

du Kryminalnego w Orenburgu, mianowani zostali rzeczywistemi Radcami Stanu.

—Jenerał Major Baron *Elsner* Adjunkt Szefa Szkoły Inżynierów, Radca kolegialny *Block*, kierujący biórem J. C. M. Wielkiego Xięcia *Mikotaja*, i Radca nadworny *Botwinko* Prokurator Wileński, otrzymali Order Sgo Włodzimierza trzeciej klasy. (*Cons. Imp.*)

z BERLINA 6. Kwietnia.

Ministryum Handlu i Budownictwa zawarło kontrakt, za najwyższym zezwoleniem, z towarzystwem handlu morskiego, w moc którego ostatnie podejmuje się budowy dróg w różnych prowincjach królestwa. Na ten koniec utworzono władzę pod firmą: *Kantoru budowy Dróg*, odbywającą swoje posiedzenia w domu Handlu morskiego, a do której przyłączeni są Dyrektorowie handlu morskiego, Radytyni *Crull*, *Kaiser*, *Wolley*. Że zaś towarzystwo łoży znaczny kapitał w sposobie pożyczki, otrzyma przez to budowa dróg bitych znaczny popęd.

—Dla ułatwienia dokładnej kontroli przychodu i odchodu poczty listowej, wyszło rozporządzenie, iż postylionowie wiozący tłumoczki opatrzeni bydź mają w zegary wzorowe, za pomocą których ginie różnica między zegarami miejscowemi w różnych stacyach, która dotychczas nieraz przyczyną opóźnienia była.

z PARYŻA 30 Marca.

Pan *Lareveillere Lepaux* dawny członek zgromadzenia Konstytucyjnego, Konwencji narodowej, i dyrektoratu wykonawczego, umarł dnia wczorajszego w Paryżu mając lat 70. Małe miał znaczenie w zgromadzeniu konwencji (gdzie wotował na śmierć Króla) i w dyrektoracie; nabył tylko dość śmieszny sławy przez nową religią którą chciał zaprowadzić we Francji pod imieniem *Teo-filantropów*, a która tylko miała kilku zwolenników z bardzo ograniczoną głową, wynalazcą ię wystawiła na pośmiech i pozyskała mu nazwisko *Małpy Machometa*. Gdy Bonaparte powrócił z Egiptu, *Reveillere* chciał go zrobić swoim Zeidem, lecz Bonaparte znał tylko prawo oręza, i od tego czasu *Reveillere* powrócił do swojego ukrycia. — Nie zrobił majątku na urzędach rewolucyjnych, a gdy iego występki porównamy z bezinteresownością i stodycją obyczajów, nowy mieć będziemy

dowód, iakiem niebezpieczeństwem jest dla zapalonych umysłów żyć w czasach rewolucyi.

— *P. Girardin* występował na dniu 25. b. m. blisko 20 razy na mównicę i oświadczył pomiędzy innemi, iż nie masz żadnej wolności głosowania we Francji, albowiem zgromadzenia wyborcze odbywają się pod strażą siły zbrojnej, czego by w Anglii nigdy niecierpiano. Dziennik *Etoile* mówi z tego powodu, że *P. Girardin* jest Anglomaniem tak iak wszyscy liberaliści, i należało mu poświęcić tylko jedną z swoich mów improwizacyjnych, aby się przez chwilę nad tém zastanowił, że właśnie dla tego u nas większa jest widocznie wolność głosowania niż w Anglii, że zbrojna sła zapewnia wszystkim wyborcom równą opiekę prawa.

— Izba Deputowanych ciągle się jeszcze zajmuje sprawdzeniem Wyborów, z których żaden dotąd za nieważny uznany nie został. Z powodu wniosku *P. Dudson*, iż *P. Benjamin Constant*, rodem Szwajcar, nie ma prawa bydź Deputowanym, powstały mocne spory; nareszcie na wniosek *P. La-Bourdonnaye* odesłano cały ten przedmiot do roztrząśnienia we wszystkich biurach, i do wprowadzenia go na obrady Izby po zupełnem iey urzędzeniu.

— Na posiedzeniu dnia 29 obrała Izba Deputowanych większością głosów Kandydatami do Prezydencji PP. *Ravez*, *Montmorency*, *de la Rigaudie* (najstarszy wiekiem), *Cardonnel*, *Ollivier*.

— W dniu 26 b. m. dał Król prywatne posłuchanie *P. Vaulchier* Jeneralnemu Dyrektorowi Komor, mianowanemu w miejsce *P. Saint-Cricq*.

— Marszałek polny Hrabia *Clermont Lodere* mianowany tytularnym Adjutantem Xięcia *Bordeaux*.

— *P. Brown* nowy Poseł Amerykański przeznaczony do dworu naszego, przybył do *Cherbourg*. *P. Petry* nasz dawniejszy Jeneralny Konsul w Ameryce północnej, (w miejsce którego *P. Durand Saint Andre* został mianowany) przybył z nim razem na Korwecie *Cyane*.

— Kompania mająca rządowi dostarczyć Kapitałów na wypłatę obligacy wieczystych, składa się z trzech domów:

P. Baring, Rotschild i Lafitte. Pan Lafitte jest w spółce z Panem Lapanouze, A. F. Haldimand synem, Jonas Hagerman, J. A. Blanc Colin, i Ardouin Hubbard.

z MADRYTU 18 Marca.

Król polecił Xięciu *Infantado* aby mu przedstawił Członków Kommissyi wojskowej *epuracyney* która bezstronnie postępować będzie. Wielu Office-rów wyższych, dymisyonowanych po części za swoje postępowanie, lub traktowanych jeszcze surowiej, mieli żądać aby ich stawiono przed sąd wojenny złożony z Jenerałów.

— Markiz *Almenara* był Minister Króla Józefa, przywrócony jest do wszystkich tytułów, zaszczytów i dekoracyi, postanowieniem Królewskim, które daje mu świadectwo chwalebne go zachowania się.

— Listy z Oporto 5 Grudnia donoszą, że wiadomość o okropnym zabiciu w Lizbonie Hrabiego *de Loulé* Szambelana Królewskiego, wzbudziła w tém mieście powszechnie oburzenie; Margrabia nie mieszał się do żadnego stronnictwa i znany był jako zaufany przyjaciel Króla. Należał do tych panów Portugalskich, którzy sądząc że wszelki opór jest daremny połączyli się z Francuzami; lecz zawsze z godnością postępowali. — Przy końcu wojny udał się do Rio-Janeiro błagając o przebaczenie Króla który go do łaski powrócił; lecz nigdy nie mieszał się do spraw politycznych. Jego zabicie uważają przeto jako bezpośrednie usiłowanie przeciw Królowi kochanemu i szanowanemu powszechnie. Wypadek ten zrobił takie wzburzenie w Oporto że wiele okrętów odplynęło nie dopełniwszy ładunku, lękając się aby jakie nie powstało zamieszanie. (*Mon. Par.*)

— *Vales - Reales* które przed wyściem dekretu Królewskiego tyczącego się wielkiej Xięgi dżugów, stały w dniu 9tym na 15½, podniosły się w dniu 11, do 17.

— Król nakazał postanowieniem z dnia 10 b. m. dalsze prowadzenie robot około kanału *Grenady*, rozpoczętego w Roku 1668.

z LONDYNU 27 Marca.

— W roku zeszłym Indye wschodnie bardzo wiele ucierpiały. W wielu okolicach plantacye Indygo są zupełnie zniszczone, tak dalece, iż tylko ⅓ zwykłego przychodu spodziewać się można. Szkody te zrzędzone zostały przez wylewy powstałe z nadzwyczajnych deszczów w Lipcu, które popustoszyły wsie i pola. Przy końcu Maia i na początku Czerwca panowały w *Calcutta* i na tamtejszych brzegach straszliwe wichry, iakich nigdy jeszcze nie było. Wiele okrętów zatoneło; morze wystąpiło i zalało kraj wgłąb na 4 mile Angielskie w niektórych miejscach. Mieszkańcy chronili się gdzie tylko mogli, lecz z niektórych wiosek ani jeden nieuszedł. Wiele statków zapędziła woda o kilka mil na ląd, a przestrzeń wynosząca 80 do 100 mil Angielskich równała się morzu. Wszystko co się srogości wód opierało, zostało zerwanem. Sześćset do siedmiuset wiosek na południe od *Con-*

tai miało wraz z swemi mieszkańcami doznać tego losu. Blisko 5,000 pozostałych mieszkańców zebrało się, iak ostatnie głoszą wiadomości, około jeziora *Contai*, gdzie prawie z głodu powymierali.

— Fregata *Thetis*, która, iak wiadomo, odplynęła z Plymouth do Meksyku przed pięćmi miesiącami z trzema kommissarzami przeznaczonemi do Ameryki, powróciła do tegoż portu dnia 16 b. m. i odwiozła jednego Kommissarza Pana *Ward*, który iak mówią, ważne z sobą przywiózł depeze.

— Podług najnowszych wiadomości z Ameryki Północnej, mianował Prezydent Pana *Ninian Edward*, Ministrem pełnomocnym przy Państwie Meksykańskim.

Izba niższa.

Lord *John Russel*, zrobił wniosek d. 18 żądając ułożenia adresu do Króla, z prośbą, aby rozkazał złożyć izbie wszystkie papiery dotyczące się ustąpienia z Hiszpanii wojsk francuzkich.

Utrzymywał, że od czasów Ludwika XIV aż do najeźdu Hiszpanii przez Bonapartego, polityka angielska zawsze miała baczenie aby Francuzi nie zagnieździłi się w Hiszpanii. Z tém wszystkiem, dzisiay najwarowniejsze twierdze Hiszpanii znajdują się w ręku Francuzów. Położenie Anglii jest nazbyt uniżające, i nadto się upokorzyła przed Przymierzem Monarchów stałego lądu.

Szlachetny lord oznajmiwszy, że nie ma żadnego zaufania w obietnicach dyplomatyki francuzkiej, chwalił konstytucyą Korteżów, a nagał odezwę Xcia Angoulême; zakończył bardzo szczerem wyznaniem:

«Gdyby Hiszpania była pozostała pod rządem rewolucyynym, byłaby sprzymierzeńcem Anglii, lecz zostawszy znowu monarchiczną, będzie nieoddzielnym sprzymierzeńcem Francyi»

Sir Robert *Wilson*, poparł ten wniosek i zajęcie Hiszpanii zgorszeniem nazwał; lecz inna okoliczność nie mniej mu jest przykrą. Jest to przybycie do Anglii Posła Hiszpańskiego, który ma się porozumieć z Kommissarzami powstańców Amerykańskich i ułożyć plan pojednania, mający zapewnić półwyspie znaczne korzyści handlowe, co Anglii za wielką szkodę swoją uważać powinna.

Sir Robert *Wilson* duchowieństwu Francuzkiemu przypisuje naiechanie Hiszpanii. Tę mowę której z nieukontentowaniem słuchano, zakończył P. *Wilson* opowiedzeniem swoich wypraw wojennych; zasłużył on sobie niemi u wielu monarchów na zaszczytne ozdoby które mu dzisiay ciż Monarchowie odebrali. Żałł się także, że Pannom *Wilson* nie pozwolono odplynąć z *Calais* aż przekonawszy się, że niemają przy sobie żadnej tajemnej korespondencyi przeciwny bezpieczeństwu kraiu.

P. *Littleton* opierał się temu wnioskowi. Przełożył, iż Francya dopełniła warunków które Anglii położyła za zasadę swojej neutralności, i że w krótkim czasie zadosyć uczyni warunkowi ewakuacyi; nie ma się więc czego obawiać. Radził zatem aby izba oświadczyła za-

dowolenie swoje z postępowania Ministrów.

P. *Canning* w mowie, z wielką uwagą słuchanej, wyłożył pod iakimi warunkami Anglii przystała zachować neutralność między Francyą a Hiszpanią. Przekonany jest że Francya wszystkich dopełni, i że nie ma zamiaru stanowczo zajmować Hiszpanią.

Jeżeli ta kraina niedawno tak udęczona niezgodą, dodał P. *Canning*, używa iakiegokolwiek pokoju; jeżeli w niej ustała wojna domowa; jeżeli się niezgody uspakaiają, potrzeba to przypisać wpływowi i interessowaniu się Francuzów.

Niema przykładu w Historii aby tak potężne wojsko, iakiem było wojsko francuzkie, aby nawet wojsko sprzymierzone, przeszło przez kraj nie zrządwszy w nim szkód i nierządu.

Jednogodne oklaski powstały przy końcu mowy szanownego Ministra.

Wniosek Pana *Littleton* bez głosowania niezmierną większością przyjęty został. (*Dr. Bl.*)

— Projekt Kanclerza Izby Skarbowej względem zniesienia trwających jeszcze opłat celnych (*Union Duties*) pomiędzy Irlandyą i Anglią przyjęty został na dniu 18 b. m. w Izbie niższej.

— Dnia 24 b. m. przypomniał Lord *Clifden* Izbie wyższej iż w ostatnim zeszycie *Edynburgh Review* wystawiony jest dokładnie ucisk iakim Kompania Wschodnio-Indyjska gnębi naród przez ceny herbaty.

z BRUXELLI 21 Marca.

Chociaż zdaleka, naśladowujemy Anglików, rozciągając nasze panowanie nad Xiążętami azyatyckimi. Królestwo tak ludne iak Holandya, ze stanu hołdownictwa przeszło zupełnie pod władzę naszą. Jest to królestwo *Palembang*, na wyspie *Sumatra*, od którego iużesmy dawniej oderwali wyspę *Banca* posiadającą najbogatsze kopalnie cyny na całym świecie.

To poddanie się, bardzo ciekawe dla badaczów historii narodów, zatwierdzone zostało odezwą Sułtana *Palembang* wydaną w skutku umowy zawartej między tym Xięciem i Kommissarzem JKM. Króla Niderlandów. Umieszczamy ją w piśmie naszym:

Tłumaczenie odezwy *Serie Padocka*, Sułtana *Ratoe - Achmat - Nayam - Oedien*, Sułtana *Palembang*.

Wszystkim którzy to czytać będą, pozdrowienie.

Stósownie do umów wzajemnie z dobrej woli zawartych między Rządem niderlandzkim w Indyach i nami Sułtanem *Palembang*, dla polepszenia losu naszego i poddanych naszych, bezpośrednią administracyą państwa *Palembang* i całej jego ludności, trudnić się będą urzędnicy mianowani przez rząd Niderlandów.

My Sułtan zasiadać będziemy w trybunale który będzie sądził sprawy cywilne, a sprawy duchowne rozstrzygać będzie *Pangerang Panghoebre*, podług alkoranu: odwołanie do nas nastąpić może. Polityca i skarb zupełnie będą pod zarządzeniem reprezentanta rządu Niderlandów.

My Sułtan odbierać będziemy względy i uszanowanie, do któregośmy nawykli, i mieć będziemy czynny udział w Rządzie kraiu.

Bez odpoczynku poświęcać się będziemy wykonaniu urzędów i rozkazów rządu Niderlandzkiego.

Obowiązaliśmy się utrzymać je, i w tym celu nakazujemy wszystkim *Priays, mantries*, i mieszkańcom kraju, posłuszeństwo rozkazom reprezentanta rządu Niderlandów.

Rząd Niderlandów zabezpieczył nasze dochody, iakoteż dochody *Priays* i *mantries*; od tego czasu nie będziemy sami nakładali podatków, ani nie będziemy nakazywali usług.

Potrzeba aby wszyscy naczelnicy ludności zdali rachunek reprezentantowi rządu Niderlandów, ze wszystkich *Piagens* udzielonych przez nas lub przez innych Xiążat Palembangu.

— Żądamy aby to nastąpiło w iak najkrótszym czasie, i aby niezwłocznie udali się do reprezentanta rządu Niderlandów, dla powzięcia rozkazów względem nich i dalszego wykonywania swoich obowiązków.

Aby, ile tylko można, upowszechnić naszą odezwę będzie ona czytana i przybita w miejscach stosownych; a kopie iey rozesłanie będą po kraju.

Dan w Palembang, pod Naszą wielką pieczęcią w poniedziałek 11 *radge* r. 1238.

— Dziennik Brnxelski dołącza następujące szczegóły Rząd Niderlandów zapewniwszy roczny dochód sułtanowi Palembang, i mając na celu pomyślność kraju, zniósł szarwarki iakoteż podatki znane pod nazwiskiem *Padjak* i *Pagialekon* i t. d. każdemu dano prawo zarządzania swoją własnością i dochodem i niewolno urzędnikom miejscowym żądny od tego żądać opłaty. Rząd Niderlandów, w dowód troskliwości oycowskiéy o dobro mieszkańców, ogłosił, że wszelkie towary przyprowadzone do magazynów w Jawa albo Palembang, podług bieżącyéy ceny opłacone będą.

(Dz. Sp.)

z AUGSBURGA 18 Marca.

Tutejsza gazeta powszechna umieściła następujący list z Frankfurtu pod dniem 5 b. m.

«W Epoce w której nam przeszłość tak obfite źródło doświadczeń nastrocza, a domysły o przyszłości są nieprzebrane, krótkie rozwinięcie widoków o handlu w ogólności, udzielonych nam w piśmie z *Liverpool*, tém interesowniejszym będzie zapewne, że nas stawi w punkcie, z którego ten przedmiot naydokładniejszy rozważany być może. *Liverpool* do uwag podobnych naywłaściwszem jest miejscem, iako miasto handlem w całej Anglii nayznakomitsze, miasto, które według pewnych wniosków nie długo stolicę przewyższy. Wojna morska od 1803 do 1809, mówi pismo wspomniane, a bardziéy następne systema kontynentalne od 1810 do 1813, zniszczyły zupełnie handel stałego lądu Europy. Długie i nieszczęśliwe wojny pomnożyły w początku, lecz zatkały następnie wszystkie źródła przemysłu. Od 1816 do 1818 roku był czas znakomity z iednéy strony mnóstwem wypraw morskich, z drugiéy walką przemysłu w ucylizowanych narodach; lecz w tém wszystkiém więcéy sławy niż korzyści zyskano. Nakoniec od 1819 do 1823 kapitaliści zupełnie handlu towarami zaniechali, spekulacyom w interessach skarbowych państw całkiem się poświęcając. Tymczasem przemysł Europejskich na-

rodów olbrzymim krokiem postępował. Anglia w tym względzie celuie; machiny które iuż przed pięciu laty za doskonałe uważano, są dziś z niepodobną do wiary dokładnością udoskonalone, lub też zastąpione nowemi wynalazkami. Francya dowiodła, iż wielkie we wszystkim rodzaju wydaie geniusze, a z małym nader wyjątkiem, iuż iey się teraz pierwszeństwo w Chemii do rzemiosł zastósowaney należy. Niemcy i Szwajcarya z chwalebną wytrwałością walczą z przeszkodami, iakie w pozbyciu towarów i ubieganiu się sąsiadów natrafiają. Rossya okryła się rękodzielniami. Południowa Europa więcéy potrzebuie niż wydaie. Z szlachetną dumą wskazują nam Stany Zjednoczone niesłychany wzrost ludności, rolnictwa, rękodzielnictwa i żeglugi. Wschodnie Indye przez niezliczone skarby swych płodów i wyrobów, będą zawsze w porównaniu do Europy tém, czém iest żelazny garnek do glinianego. Antylla uboższą, a duch iaki się między czarnymi iey mieszkańcami wykazuje, nie może podwyższenia wartości plantacyi rokować. Gdy zaś na kardynalne zasady handlu różnych narodów oczy zwrócimy, tedy ujrzymy, dzięki doświadczeniu, że wyobrażenia odosobnień, coraz dzielność swoją tracą. Anglia doświadczeńsza od swych sąsiadów, daie w tym względzie przykład roztropnéy powolności, z której mechybnie korzyści odniesie.»

— Gazeta wychodząca w *Kolonii* umieściła następujący artykuł: — «Stósunki czasowe bardziéy teraz niż kiedy wymagaia ściślejszy karność w szkołach, aby duch rozwiązány wolności wzrastający młodzieży powściągnąć, i wcześnie ią przyzwyczaiać do posłuszeństwa i uległości prawom, przez które to przymioty stawszy się kiedyś obywatelami, pomogą do utwierdzenia bezpieczeństwa i pomyślności kraju. Im cel ten wyciąga ściślejszego dozoru młodzieży zgromadzonéy w szkołach, i im bardziéy dozór ten rozciągac się także powinien na postępowanie młodzieży za szkołami, tém mniéy może być uskutecznionym przez samego tylko przełożonego szkoły, i tém większy wkłada obowiązek na wszystkich nauczycieli, aby zmierzaiące do tego czynności między siebie tak podzielili, iżby iedność zasad karnośći szkolnéy utrzymaną była. Tym celem ustanowiono iuż w wielu gimnazyach prowincyi Inspektorów klass, z których każdy tworzy punkt połączenia karnośći dla pewnéy klasy czyli oddziału, a Inspektorowie mają znowu między sobą punkt połączenia w Dyrektorze szkoły.»

z RZYMU 20 Marca.

Nieszczęśliwy przypadek zasmucił Anglików mieszkających w Rzymie. Panna *Bathurst*, synowica Lorda Bathurst ministra osad W. Brytanii, przejeżdżała się konno z kilkoma osobami nad brzegiem Tybru niedaleko *Ponte-Mole*, Jey koń cofnął się i wpadł w Tyber razem z tą nieszczęśliwą osobą; daremne były wszelkie usiłowania; dotąd nawet iey ciała niewydobyto.

— Donoszą z Neapolu iż żołnierze wojska okupacyjnego użyci są do prac nad upiększeniem okolic, a za to otrzymu-

ią podwóyną racją żywności. Mają ukończyć drogę przed 15tu laty rozpoczętą, lecz potem porzuconą, przecinającą górę *Pausilippo* i prowadzącą do Pozzuolo, nienaruszając grotty Lukullusa. Rząd przeznaczył na tę budowę 26,000 Dukatów.

CHRYSTIANIA.

Pisma publiczne pod dniem 27 Lutego b. r. donoszą z Chrystyanii, że Król kazał przedłożyć seymowi projekt do uregulowania wydatków krajowych na trzy lata następne, poczynając od 1. Lipca 1824, i wezwał go aby dał swe zdanie względem podatków.

Roczny dochód i wydatek wyrachowany iest iak następuje:

Pobor w srebrze: Cło	Talary Sr. 392,000
Wpływ procentów z części pożyczki braci Beneck zostawionéy osobom prywatnym	45,000
	<u>437,000</u>

Wydatek w srebrze: i procenta od długów krajowych i zagranicznych i rozłączenie kassy wdów w Danii 271,466-14
A zatem pozostaie w srebrze 165,533-46
Pobor w papierach: cło, iezeli żadna odmiana niezaydzie 1,750,036
Wydatek, licząc doń 35,000 na koszt kopalni w Königsberg, 600,000 na Etat wojskowy 209,000 na marynarkę, czyni 1,831,521 a zatem niedostaie 81,484 Tal. które można uzupełnić podwyższywszy cło od kawy, tabaki, wina i wódek winnych.

z ALEXANDRYI 12 Grudnia.

Niedawno zakupił Basza znaczną liczbę europejskich okrętów i bryg amerykański za 27,000 hiszpańskich piastrow. Zakupił także wszystkie statki które mu nastęczono, a które iakożkolwiek były zdadne do służby wojskowej i zapłacił za nie od 14tu do 28iu tysięcy piastrow.

WIADOMOSCI LITERACKIE.

Morale de la Bible par J. B. C. Chaud.
2 Vol: avec le texte latin en regard.
Moralność Biblii przez Pana J. B. C. Chaud.

(z Dziennika *Annales de la Litterature et des Arts*.)

Dzieło to, w dwóch tomach in octavo z tekstem łacińskim po iednéy stronie, nie mogło wyiść w okolicznościach szczęśliwszych. W czasie, w którym sektarze fałszywéy filozofii usiłują podkopywać zasady wiary, należy ludziom bogobojnym zniweczac ich zamachy. P. Chaud nie zawiodł się w swojej nadziei; iego dzieło przyjęte zostało z uwielbieniem od wszystkich osób uczciwych; wszystkie pisma periodyczne rozsądne, i rozszerzeniu zdrowych nauk sprzyiające, doniosły od dawna o niem z należną pochwałą.

Moralność Biblii, iak oznacza tytuł, iest zbiorem zdań, maxym i przykazań wziętych z Biblii, uporządkowanych materyami w takim sposobie, że wszystko, co się iednego przedmiotu dotyczy, znaleźć można w iednymże rozdziale. Co więcéy, że Autor wybierając miejsca z Pisma Świętego, umiał ie położyć w takim szyku, iż służą iedne drugim za ogniwo rozumowania i okazują widoczny związek, iaki istnieje we wszystkich częściach nauki duchem Boskim natchnionéy. Pan Chaud nie przestał na takowém ułożeniu Xięgi moralności, lecz dowodzi ieszcze iż ta moralność, tak dosko-

nała, nie mogła być tylko dziełem samego BOGA. Na czele znajduje się wstęp a w nim dokładny wywód prawd Religii, które mu mógłby służyć tytuł: *Apologia chrystyanizmu*. Ten wstęp dzieli się na trzy części: pierwsza poświęcona jest wykładowi dowodów istności BOGA i nieśmiertelności duszy, dogmatów wspólnych całemu Chrześcijaństwu; — druga mówi o rozmaitych nakuli ziemskiých obrzędach i wyznaniach, o bałwochwalstwie i machometanizmie, o Judaizmie; od tego naturalnie przechodzi do *Chrystyanizmu*, względem którego Judaizm był tylko przygotowaniem i figurą, i którego szczegółowey rozwazde część trzecia jest poświęconą. — Ta część trzecia rozbieira wszczególności wyższość nad temi Religii Chrześcijańskię.

Pan Chaud okazał rzadki talent krótkości przy iasnym tłumaczeniu się, i w małym nader zakresie (biorąc na uwagę rozległość przedmiotu) umiał objąć najważniejsze części Pisma Świętego i zadziwiającą rozliczność materyi. Jego wstęp jest w istocie obrazem wystawiającym dzieie Religii od początku świata aż do dni naszych. Znajdują się w nim światłe rozprawy o główniejszych zagadnieniach krytyki świętę. Argumenta naypozorniejsze niedowiarków zwycięzko tam są zbijane; żaden dowód, od iakiegokolwiek z najsławniejszych obrońców przytoczony, nie jest pominięty; znajdujemy tam nareszcie wiele innych przez Autora dołączonych, które możnaby uważać za nowe. Słowem, te prolegomena moralności Biblijnę zawierają wiele ważnych miejsc przytaczanych już częstokroć w pismach peryodycznych. Takimi są: *o godności człowieka i władzach duszy*; — *Charakter życia JEZUSA CHRYSYTA*; — *rozmowa o niepojęciu tajemnic*; *missye*; — *ułamek o śmierci Ludwika XVI*; — *obraz Machometa*; — i t. p.

Co do stylu, widzimy w nim wszystkie przymioty znakomitego pisarza ukształconego dobrymi wzorami, to jest: znajdujemy w nim poprawność, iasność, szlachetność i wytworność. Na dowód naszego twierdzenia przytaczamy tu *krótki o Zbawicielu wyjątek*, który wybieramy dla tego umyślnie, iż nie był w żadnym dzienniku położony.

„JEZUS CHRYSYTA nie jest otoczony tym blaskiem wielkości i władzy który uodwi lud popospolity; iego okazałość, innego wcale rodzaju, oświeca tych tylko co szukają skarbow mądrości. Jego skronie nie jest ozdobione koroną i miecz nie błyszczy w iego ręku. *Syn człowieka nie przyszedł po to, aby mu usługiwano, lecz aby sam służył i ażeby wylaniem krwi swoięy zapewnił zbawienie wielu.* (1) Ten król dobroci i sprawiedliwości jest ubogi, bez znaczenia, bez władzy; wystawiony na złość ludzi, znosi ich pogardę, ich sprzeczności, ich obelgi. Nie mylmy się na tém pozornym uniżeniu JEZUSA CHRYSYTA które mięsza pojętność naszą, bo jeżeli jest słabym podług ciała, jeżeli nieodebrał w udziale darów świata, iakże za to jest potężnym wedle duszy, iak bogatym, iak silnym w darach miłosierdzia, iaskawości i miłości! Zszedłszy na ziemię dla pokazania ludziom, iak mają zrzucić iarzmo namiętności, nieprzestaie na nauczaniu ich cnoty, ale im ieszczę ukazuje żywy ię wykład w postępowaniu swoiem; jest razem ich prawodawcą i wzorem, i zniewala ich umysł rownie uczynkami iako i nauką. Mógłby kto bez rozrzewnienia czytać przecudowne dzieie życia Zbawiciela? któryż człowiek, nie zupełnie ieszczę zepsuty, mógłby patrzeć się na tyle doskonałości, a niezwrócić razem sku-

teczny na samego siebie uwagi? — W samey rzeczy, bezinteresowność i ubóstwo JEZUSA CHRYSYTA czyliż nie są oskarżeniem naszej niepomahowanej chuci bogacenia się? iego wstrzymieźliwość i czystość czyliż nie potępiąją naszej rozwiożłości? iego cierpliwość i słodycz czyliż nie jest wyrzutem naszej zawziętości i szemrania, iego pokora uniżeniem naszej dumy i zarozumiałości, iego nakoniec niewinność straszliwym na nasze nierządy wyrokiem? — Kiedy JESUS naucza tłumy ludu, nie szuka bynajmniey powabów ani wytworności wymowy; Jego prawdy, proste i z siebie zniewalające, nie potrzebują żadney powierzchowney okraszy; mówi bez sztuki lecz z powagą, która wszystko podbija pod moc słowa Jego; iakaś skryta siła działa na dusze tych którzy go słuchają; Jego moralność, tak wysoka iż uczonych i mędrców zadziwia, jest razem pełną czulę prostoty, przekonywa umysły naypospolitsze i trafia do serc naymniey oświeconych.”

Druk i ozdoby Edycyi *moralności Biblii*, nie dożylenia niezostawiają. Należy to powiedzieć na pochwałę drukarni Pana Lebel, Drukarza królewskiego, któremu ieszczę winni piękne wydanie *Dzieł Bosueta*.

Pan Chaud zachęcony dobrem przyjęciem od publiczności, wydał już dwie Edycye poprawne Dzieła swoiego w skróceniu zastosowanem do użytku klass szkólnych.

Jedna z tych edycy (przeznaczona dla naukowych Instytutów) jest polacinie i nosi tytuł: *Ethica sacra, sive lectiones practicae e sacris Bibliis depromptae*; Druga po francuzku, z tytułem: *Cours de morale, tiré des saintes écritures*. Każdy oddział przedaie się po 2 franki w Paryżu.

Boxery.

Nie dawno odbyła się w Londynie dla wprawy walka na kułaki, za opłatą wniścicia, na korzyść irlandzkiego boxera Langan, który lubo w walce z Angielskim boxerem Spring pokonany został, chlubne iednak od obudwu stron swę odwagi i zimnęy krwi uzyskał świadectwo. W podobnych utarczkach walczący mają wyściełane rękawiczki, aby skutki uderzeń iakożkolwiek złagodzie; nadto nie idzie im wtenczas o dokuczenie przeciwnikowi, ale raczęy o sztuczne, piękne ugodzenie. Takowe ćwiczenia odbywają się w sali przeznaczoney dla Professorów na wykład teoretyczny sztuki kułakowania. W wspomnionem wyżęy ćwiczeniu wystąpił znaczny szereg boxerów, parami iedni po drugich. Zapowiedziano także na dzień 18 Marca, walkę boxera Stockmann z boxerem Myrthenzweig (często bowiem boxerowie przybierają szczególne imiona, a popospolicie woienne). W końcu Langan wyzwiał do walki każdego boxera, któryby tylko śmiał sobie przywłaszczać tytuł zapaśnika (champion) angielskiego; (sławny, lecz już w latach podeszły boxer Cribb, używa ieszczę tego tytułu honorowego, lecz należy się on zupełnie Springowi przeciwnikowi Langana), nagrodę od 300 do 1000 funt. Sterl. oznaczył dla zwycięzcy na podłodze z balów (nayniebezpieczniejszëy walce). Nikt iednak nie wystąpił dla przyjęcia wyzwania.

ROZMAITOSCI.

— W Królewcu, w dawnym iednym klasztorze, odkryto w r. zeszyłym kronikę *Wiganda z Marburga*, która dotąd za zupełnie zatraconą uważana była. Jest ona bardzo ważna do dawnych dzieiów litewskich.

— Popług rządowych spisów wynosiła ludność Neapolu z końcem r. 1823. 346,676 dusz prócz Cudzoziemców; wzrosła ona przez rok ieden o 11,960 osób.

— Wynałazcą *Componium* (o którym w piśmie naszym wspomnieliśmy) jest Niemiec Winkel, rodem z Lippstadt w Westfalii; odkupili od niego ten Instrument dway kupcy francuzey za 50,000 franków. Gra on dotychczas następujące sztuki: Uwerturę do Rossiniego opery *Sroka ztodziey*; Notturmo *Spohra*; i marsz N. Cesarza Alexandra przez *Moschelesa*.

— *Pixis*, który bawi teraz w Paryżu, chcąc przewyższyć innych artystów, kazał sobie sprowadzić z Wiednia Fortepiano roboty Grafa, które mocą i pięknością tonu przechodzi wszelkie tego rodzaju instrumenta znajdujące się w Paryżu.

— Do Paryża nadeszły wiadomości o wyprawie morskię pod dowództwem Kapitana Duperré. Są one z Maia r. 1823. i zawierają w sobie interessujące szczegóły o postrzeżeniach żeglarskich i magnetycznych, i o odkryciu czterech nowych wysp, którym dano nazwiska *Clermont-Tonnerre*, *Lostanges*, *Augier*, *Frecinet*; składają część *Archipelagu Niebezpiecznego*, zamieszkaane są od ludzi nadzwyczajnie boiaźliwych, z którymi Kapitan nie mógł mieć żadnych stosunków.

Przykra pora roku, przymusiła go do spiesznego opuszczenia tych wysp; udał się do Otaiti, i postrzegł tam szczęśliwe zmiany w obyczajach tęy wyspy, od czasu zaprowadzenia Religii chrześcijańskię. W przeciągu lat kilku, razem z bałwochwalstwem, ustalo wielożęństwo, ofiary z ludzi, zabójstwo dzieci i t. d. Nowy chrześcianie z naywiększą gorliwością wypełniają przepisy wiary. Ogłosili się niepodleglemi Anglii; wszyscy umieją czytać i pisać; mają Drukarnię która ich i przyległe wyspy w potrzebne zaopatruie książki. Bandera Otaiicka jest czerwona z gwiazdą we środku.

— Inżynier angielski imieniem Perkins wynalazł sposób użycia pary z wody wrzącęy zamiast prochu w nabijaniu karabinów i armat; kilkokrotne doświadczenia dowiodły, że fuzya tym sposobem nabita dwa razy dalęy niesie. Wynałazek ten szczególnię możnaby zastosować do marynarki, gdzie armaty stale są osadzone na okręcie.

— Angielskie pismo *Indo-Chinese-Gleaner* przypomina iak ważną jest rzeczą staranie, by więcý Europeyzykow niż dotąd uczyło się gruntownie ięzyka Chińskiego, przez sam względ na rozszerzenie wiadomości ludzkich, korzystając z obszernęy, osobliwie dawniejszëy literatury tego narodu i z iego stanu obecnego. Dotychczas bardzo mało zważano na ważną okoliczność, iż *czwarta część rodu ludzkiego mówi ięzykiem Chińskim*.

— PP. Van Houten i Cp wynalazcy papieru ze mchu wodnego w Rotterdamie, otrzymali przywilej wyrabiania przez lat 10 w kraju Niderlandzkim tegoż papieru, uznanego za nieprzenikliwy, niepodległy zepsuciu, trwały i zapobiegający próchnieniu drzewa. Jest to przedmiot nader ważny dla budowli morskich i dzieł hydraulicznych; wyrabiają go wynalazcy w grubości i wielkości rozmaitey.

1) Matt. XX. 28.